

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งที่จะทำให้บุคลากรของชาติ เป็นผู้มีความรู้และมีสมรรถภาพ มีความสามารถในการปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ ดังพระบรมราโชวาทในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียนที่เข้าเฝ้า ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ตอนหนึ่งว่า "การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ความคิด ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว ให้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว"

ด้วยเหตุที่การศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประเทศดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534 จึงได้ให้ความสำคัญในการให้การศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมและความสามารถในการทำงานแก่เยาวชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2530 : 6) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจัดให้แก่เด็กไทยทุกคนเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน อ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถ ให้ดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 10-11) ดังนั้น เยาวชนจึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่ต้องเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ดังกล่าว และเพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงได้จัดรวมเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มี
ความสัมพันธ์กับปัญหาและสภาพชีวิตจริง แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้าง
เสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่ม
ประสบการณ์พิเศษ หลักการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้มุ่งฝึกให้นักเรียนได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง
มากกว่าการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนสามารถผสมผสานกันได้ในระหว่าง
กลุ่ม ยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของท้องถิ่นและพัฒนาการของผู้เรียน และมีความสำคัญ
เท่าเทียมกันทั้งภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ สำหรับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกลุ่มประสบการณ์
ที่ต้องการฝึกให้เยาวชนมีลักษณะนิสัยที่ดีและเป็นพลเมืองดีของชาติ ซึ่งการปลูกฝังนิสัยที่ดีเหล่านี้
ต้องอาศัยการปฏิบัติและการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เจตคติ
และพฤติกรรมในตัวผู้เรียนตามแนวทางอันพึงประสงค์ ประกอบด้วยวิชาพลศึกษา ศิลปะศึกษา
ดนตรี นาฏศิลป์และจริยศึกษา

ศิลปะศึกษา เป็นวิชาที่จะช่วยเสริมสร้างให้เยาวชนมีพฤติกรรมอันดีงามและมีพัฒนา
การด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราช
ทานความเห็นเกี่ยวกับวิชาศิลปะศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า "วิชาศิลปะมีประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนได้
ถ่ายทอดจินตนาการของตนออกมาในรูปที่ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย เป็นการฝึกทักษะให้สัมพันธ์กับวิชา
อื่น ๆ ตลอดจนเป็นการวางรากฐานนิสัยของผู้เรียน ให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้
เวลาว่างให้เป็นประโยชน์"(อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่ 2529 :115) ด้านกระบวนการ
เรียนการสอนของวิชาศิลปะศึกษาจะเน้นที่การปฏิบัติจริง ผู้เรียนจะต้องเรียนด้วยการทำกิจกรรม
ซึ่งไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้ด้วยการท่องจำ อันจะนำไปสู่การสร้างลักษณะนิสัยอันดีงาม และ
ลักษณะนิสัยที่ดีนี้จะติดตัวไปจนถึงในระดับอุดมศึกษา เรื่อยไปจนเป็นผู้ใหญ่ (ชวลิต คาบแก้ว
และสุทวดี เหมทานนท์ 2525 : 10) มีนักการศึกษาหลายท่านได้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของ
ศิลปะศึกษาไว้หลายประการ วิรัตน์ พิชญ์ใหญ่ (2520 : 163) ได้กล่าวว่า ศิลปะศึกษา
จะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่างๆ เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะ เด็กจะมีประสบการณ์
ทางสุนทรียภาพ การสร้างสรรค์และเทคนิคการทำงานจะช่วยให้เด็กเจริญในด้านอารมณ์ สังคม
สติปัญญาและความคล่องแคล่วในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิด และ

การแสดงออก เลิศ อานันทนะ (2523 : 217) กล่าวว่า เด็กที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและครู ให้มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรีตามความถนัด ความสนใจ และตามจินตนาการของตนเอง จะทำให้เด็กเจริญเติบโตไปพร้อมกันทั้งร่างกายและจิตใจ ชูจิตต์ วัฒนารมย์ (2529: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษาต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า กิจกรรมศิลปะศึกษาประเภทต่าง ๆ มีคุณค่ามาก ในการส่งเสริมด้านความรู้ทางศิลปะ เทคนิคการทำงานศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาการทางอารมณ์ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน นอกจากนี้ ศิลปะยังช่วยในการบำบัดปัญหาความเครียดและบมต้อยของเด็กได้ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา 2523 : 36-39) ประสภารัตน์ทางศิลปะจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาทักษะทางสังคม กลุ่มเกลลาจิตใจให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ หรืออาจกล่าวได้ว่า ศิลปะเป็นเสมือนพื้นฐานทางจิตใจและคุณค่าทางสังคม (Ross 1980 : 97) งานศิลปะทุกแขนงจะช่วยขัดเกลาความคิดและจิตใจคนให้ผ่องใส ยกกระดับจิตใจคนให้มีความประณีต ละเอียดย่อน (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2524 : 48) ดังนั้น คุณค่าที่แท้จริงของศิลปะศึกษา คือ การพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กทุกเพศทุกวัย เพราะว่าคนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาประเทศชาติ (เลิศ อานันทนะ 2523 : 93) วิชาศิลปะจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นพื้นฐานสำหรับแต่ละระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาเน้นควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเป็นระดับที่มีบทบาทในการปลูกฝังและพัฒนาคน (ม.ร.ว.ทองใหญ่ ทองใหญ่ ช้างถึงใน วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 65)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศิลปะศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีพร้อมในอนาคต จุดประสงค์ที่ดีของวิชานี้จะได้รับผลสำเร็จตามที่ได้วางไว้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลากรหลายฝ่าย และฝ่ายที่ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการให้การศึกษาระดับประถมศึกษา คือ ครู เพราะการที่จะให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้โดยเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่จุดประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ต้องอาศัยกระบวนการเรียนของนักเรียนและกระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพของครู (กมล สุทธิประเสริฐ และคณะ 2523 : 139) ครูผู้สอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา นับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสูง ในการที่จะส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมทางศิลปะที่เปิดโอกาสให้นักเรียน

ได้แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ และมีมืออย่างสมบูรณ์ นอกจากนั้น ยังต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้น ยั่วยุให้เด็กกล้าแสดงออกอย่างมีความเชื่อมั่น (วิชากร, กรม 2527 : 42) ครูจึงควรมีความรู้ทางด้านศิลปะและมีทักษะในสิ่งที่จะสอนเป็นอย่างดี จะทำให้มองเห็นภาพรวมของการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างกว้างและลึก (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2528 : 10) ครูที่ศึกษาในทางศิลปะมาโดยเฉพาะ และครูที่ขาดความรู้ทางศิลปะ มักสร้างปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อการพัฒนาทัศนคติทางศิลปะของเด็ก (เลิศ อำนันทนะ 2523 : 51-52) ดังนั้น ครูผู้สอนศิลปะ-ศึกษาตามอุดมคติ น่าจะเป็นผู้มีความรู้ที่ทางศิลปะ และในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่เข้าใจความมุ่งหมายของการให้การศึกษา และบทบาทของศิลปศึกษา ที่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และควรมีความรู้ทางศิลปศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา (นิรมล ธีรณสาร สวัสดิบุตร 2528 : 40 อัคส์สำเนา)

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุดในเขตภาคกลาง มีครูผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 4,394 คน ครูเหล่านี้ล้วนรับผิดชอบในการให้การศึกษาภาคบังคับแก่เยาวชนของชาติ จำนวนมากถึง 61,948 คน (แผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2530 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี : 1-10) แต่ละคนต่างทำหน้าที่เป็นทั้งครูสอนประจำชั้นและสอนประจำวิชา อันมีความสำคัญอย่างสูงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเยาวชนซึ่งกระจายอยู่เต็มพื้นที่ 6,586 ตารางกิโลเมตร ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นผลต่อการจัดการเรียนการสอนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่มีลักษณะพิเศษต่างจากวิชาอื่น ต้องการครูที่มีความเข้าใจในหลักปรัชญาของวิชา วิธีการดำเนินการสอน การวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง จึงจะทำให้ได้รับผลสำเร็จอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนของครูผู้สอนศิลปศึกษา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาพัฒนา ปรับปรุงการสอนศิลปศึกษาของครูให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พบปัญหาหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

คุณภาพของการประถมศึกษา โดยเฉพาะศิลปศึกษาซึ่งต้องการครูที่มีความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของวิชาว่า เป็นวิชาที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพและสร้างศิลปะนิสัยในตัวเด็ก มิใช่เป็นการผลิตคนให้เป็นศิลปิน (เลิศ อำนันทะ 2523 : 63) ครูจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายเฉพาะ เข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีสอนและการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก รวมถึงการวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง จึงจะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้นพอสรุปได้ดังนี้

การดำเนินการสอน จากผลการวิจัยของ มีนา คงสุริยะนาวัน (2528:บทคัดย่อ) ได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปได้มอบหมายให้ครูประจำชั้นเป็นผู้สอนทุกกลุ่มวิชา แต่ครูไม่สามารถสอนได้ทุกกลุ่มวิชา เพราะขาดความรู้และทักษะ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสอน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ ยุพา ประถมภัก และคณะ (2526 : 52-56) ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาดได้จัดครูเข้าสอนประจำชั้นและสอนทุกวิชา กว่าร้อยละ 50 ของครูประจำชั้นที่สอนศิลปศึกษาจะไม่มีความรู้ในศิลปศึกษาเลย (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร 2525 : 80-83) และยังคงพบพฤติกรรมการสอนแบบเก่าที่ยึดตัวครูเป็นศูนย์กลางของการเรียน ใช้วิธีสอนที่ไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เพราะตนเองขาดเทคนิคการสอนเฉพาะวิชา คณะครูวิชาการมิได้มีการนิเทศอย่างจริงจัง (น้อมศรี เคต และ วรสุตา บุญยโวโรจณ์ 2526 : 67-68) เมื่อครูขาดความรู้ทำให้ไม่สามารถประยุกต์ หรือดัดแปลงได้เมื่อมีปัญหา หรือไม่สามารถหาวัสดุตามแผนการสอนได้ ก็จะไม่สอนหรือสอนวิชาอื่นแทน (ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูภูเก็ต 2527 : 21-26) บรรดาครูเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือในการให้การอบรมปฏิบัติการเสริมทักษะด้านการวาดภาพ ระบายสี การปั้น การออกแบบ สร้างสรรค์ด้วยวัสดุต่าง ๆ (กัญญา เคชาภิวัฒน์สกุล 2526 : 48-49) นอกจากนี้ปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับครูผู้สอนและวิธีสอนแล้ว ยังพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียนและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจของครอบครัวจึงขาดเรียนบ่อย ขาดอุปกรณ์ สภาพอาคารเรียนและห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนและการทำกิจกรรม (คารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ 2524 : 154)

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียน สนับสนุนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน

ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างก้าวหน้า (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2520 : 15) แต่จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 56) พบว่าโรงเรียนประถมศึกษายังขาดแคลนอุปกรณ์การสอน และหนังสือเด็กมากที่สุด ครูส่วนมากใช้เงินส่วนตัวจัดซื้ออุปกรณ์เอง อีกทั้งยังให้นักเรียนช่วยกันผลิตสื่อการสอนร่วมกับครู (ขวัญใจ คงทรัพย์ 2524 : บทคัดย่อ) ในบางโรงเรียนครูขาดความรู้และความเข้าใจที่จะผลิตและใช้สื่อการสอนจากวัสดุราคาเบา หรือวัสดุเหลือใช้ และต้องการให้บริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนให้มากขึ้น (สุธน พรเสริมลักษณ์ 2526 : 26) ซึ่งสนับสนุนข้อสรุปของขวัญใจ คงทรัพย์ (2524 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ผู้บริหารควรเห็นคุณค่า และสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้สื่อการสอน โดยจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการผลิตและการใช้สื่อให้มาก

ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการประเมินว่าผู้เรียนมีระดับพัฒนาการทางการเรียน มีคุณภาพมากหรือน้อย ศิลปศึกษามีจุดประสงค์ที่จะสร้างศิลปะนิสัยให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเป็นสิ่งสำคัญ มากกว่าการหวังผลด้านตัวผลงานศิลปะ ดังนั้น การวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษาที่ถูกต้อง จะต้องพิจารณาถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนแต่ละคน ไม่เน้นที่ผลงานสำเร็จรูป หรือความรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น (เลิศ อานันทนา 2529 : 107) แต่จากผลการศึกษาวิจัยของ มีนา คงสุริยนาวัน (2528 : 97) พบว่า ครูไม่ค่อยเข้าใจแนวทางและวิธีการวัดผล ครูบางส่วนไม่ได้ยึดถือการวัดผลเป็นระยะ เพื่อดูพัฒนาการ มักวัดผลด้านทฤษฎีหรือยึดผลสำเร็จของงานมากกว่ากระบวนการทำงาน บางครั้งครูประเมินผลให้ผ่านโดยไม่ต้องสอน และผลสรุปจากการสัมมนาของภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูภูเก็ต (2527 : 21-26) พบว่า ครูจะชื่นชมเด็กที่มีผลงานสวยงาม จนขาดความเอาใจใส่เด็กที่มีผลงานไม่ดี เพราะขาดความพร้อมในหลายด้าน ทำให้เด็กหมดกำลังใจ

สำหรับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดลพบุรีนั้น เป็นหน้าที่ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ได้แบ่งส่วนราชการออกเป็นสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 7 แห่ง และกิ่งอำเภอ 2 แห่ง มี 58 กลุ่มโรงเรียน จำนวนโรงเรียน 426 โรงเรียน 12 สาขา ครู 4,394 คน และมีนักเรียน 61,948 คน (แผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2530 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี : 1-10)

เกี่ยวกับสภาพการศึกษาและปัญหาต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2529 นั้น จากการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ซึ่งสรุปไว้ในแผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2530 ได้พบองค์ประกอบของปัญหาดังต่อไปนี้

ด้านโรงเรียน จังหวัดลพบุรีมีโรงเรียนขนาดเล็กมากถึงร้อยละ 53.20 หรือเท่ากับ 233 โรงเรียน รวมสาขา (มีนักเรียน 1 - 120 คน) โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีเด็กไม่ถึง 60 คน มีอยู่ 41 โรงเรียน แต่ยังมีโรงเรียนที่มีห้องเรียนไม่เพียงพอกับชั้นเรียนที่เปิดสอนอยู่อีก 52 โรงเรียน จำนวน 208 ห้องเรียน

ด้านครู มีปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. การกระจายครูยังไม่มีความเสมอภาค กล่าวคือ อัตราส่วนของครูต่อห้องเรียน ยังมีความแตกต่างกันต่ำสุดครู 1.08 คนต่อ 1 ห้องเรียน ได้แก่ โรงเรียนในกิ่งอำเภอ โคกเจริญ และสูงสุดครู 1.59 คนต่อ 1 ห้องเรียน ได้แก่ โรงเรียนในอำเภอเมือง โรงเรียนในชนบทห่างไกลยังขาดครู เพราะมีอัตราว่างถึง 205 อัตรา แต่มีครูเข้ามาช่วยราชการในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอถึง 106 คน
2. การพัฒนาบุคลากรยังไม่ทั่วถึง เพราะครูผู้สอนจริงจะได้รับการศึกษาอบรมเพิ่มเติมน้อย ส่วนใหญ่จะได้รับการอบรมเฉพาะผู้บริหาร เมื่อได้รับการอบรมแล้วยังขาดการถ่ายทอด ขาดการติดตามผลการปฏิบัติ และขาดการนำไปใช้อย่างจริงจัง ทำให้การอบรมนั้นไม่มีส่วนเสริมประสิทธิภาพการสอนของครู
3. ความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์มีน้อย เนื่องจากมีศึกษานิเทศก์อำเภอละไม่เกิน 4 คน ต้องรับงานจากสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติมาปฏิบัติ จึงมีเวลาในการอบรมนิเทศน้อย การนิเทศภายในไม่จริงจัง เนื่องจากขาดความรู้เรื่องการนิเทศภายใน และขาดการติดตามผลจากฝ่ายบริหาร

ด้านนักเรียน มีปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. จำนวนนักเรียนลดลงทุกปีในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3.75 ต่อปี ในปีการศึกษา 2528 มีนักเรียนออกกลางคันร้อยละ 0.39 แสดงให้เห็นว่า จะมีเด็กไม่จบการศึกษาภาคบังคับถึง 265 คน

2. อัตราการตกซ้ำชั้นโดยเฉลี่ย ป.1 - ป.6 ร้อยละ 4.75 โดยเฉพาะชั้น ป.1 มีอัตราตกซ้ำชั้นสูงถึงร้อยละ 10.34 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยการตกซ้ำชั้นของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2529 ที่มีเพียงร้อยละ 5.0 นับว่าเป็นความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาในระดับสูง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในปีการศึกษา 2529 ซึ่งกำหนดไว้ร้อยละ 70 แต่มีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยเพียง 68.61 เท่านั้น

จากแผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2530 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี คัดกล่าว แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของจังหวัดชลบุรี ยังมีปัญหาอีกหลายประการที่สมควรได้รับการแก้ไข ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรีนั้น ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวจากอาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ของโรงเรียนในสังกัดนี้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการทำวิจัยในครั้งนี้ เมื่อภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2530 จำนวน 215 โรงเรียน พบว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นครูประจำชั้น (มีจำนวน 180 โรงเรียน) มีครูจบสาขาศิลปศึกษาโดยตรงเป็นผู้สอนประจำ 6 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่เหลือจะสอนโดยครูที่มีความถนัด หรือครูที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่น แต่ศึกษาศิลปศึกษาเป็นวิชาโท และสอนเป็นครั้งคราว หรือนำวิชาอื่นมาสอนแทนบ้าง นอกจากนั้น อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่อีกจำนวนมาก (จำนวน 150 โรงเรียน) มีความเห็นว่า ครูประจำการเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือด้านการพัฒนาตนเอง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

จากเอกสาร งานวิจัย และการสำรวจที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การสอนศิลปศึกษายังคงมีปัญหา ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุหลักมาจากการที่ครูผู้รับผิดชอบการสอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่ คือครูประจำชั้นซึ่งขาดความรู้เฉพาะสาขา จึงทำให้ขาดเทคนิคการสอนและทักษะด้านปฏิบัติ วิธีการวัดและประเมินผลก็ยังคงขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลให้การสอนศิลปศึกษาไม่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ถ้าครูประจำการเหล่านี้ได้มีความเข้าใจในหลักการของศิลปศึกษา ขั้นตอนการดำเนินการสอน การวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง จะทำให้ศิลปศึกษาประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ด้วยเหตุ

เหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี เพื่อนำผลของการศึกษามาเป็นพื้นฐานการเสนอแนวทางในการปรับปรุงการสอนศิลปศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล
2. โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มประชากร เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนครบชั้นและมีนักเรียนกำลังเรียนอยู่ทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้กำลังทำหน้าที่สอนวิชาการต่างๆ รวมทั้งสอนศิลปศึกษา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่เปิดสอนครบชั้น ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2531

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าการตอบแบบสอบถามของครูทุกคนเป็นการตอบอย่างจริงใจและเชื่อถือได้
2. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะสภาพและปัญหาการสอนของครูผู้สอนเท่านั้น ไม่สนใจในภูมิหลังของครูผู้สอนแต่อย่างใด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ศิลปศึกษา หมายถึง วิชาหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
2. ครูประถมศึกษา หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งสอนศิลปศึกษา
ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2531

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อนำผลการวิจัยที่ค้นพบเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนัก-
งานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ฝ่ายการศึกษาเทศบาลและฝ่ายการศึกษาเอกชน ผู้บริหาร
ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหาร
ของวิทยาลัยครูเทพสตรี ได้รับรู้สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไข
หรือพัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงในวงการศึกษาได้รับรู้สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา
ของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี และอาจนำไปประยุกต์ใช้กับสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดอื่น ๆ ได้
3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพหรือจัดการอบรม เพื่อเสริม
สมรรถภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย